

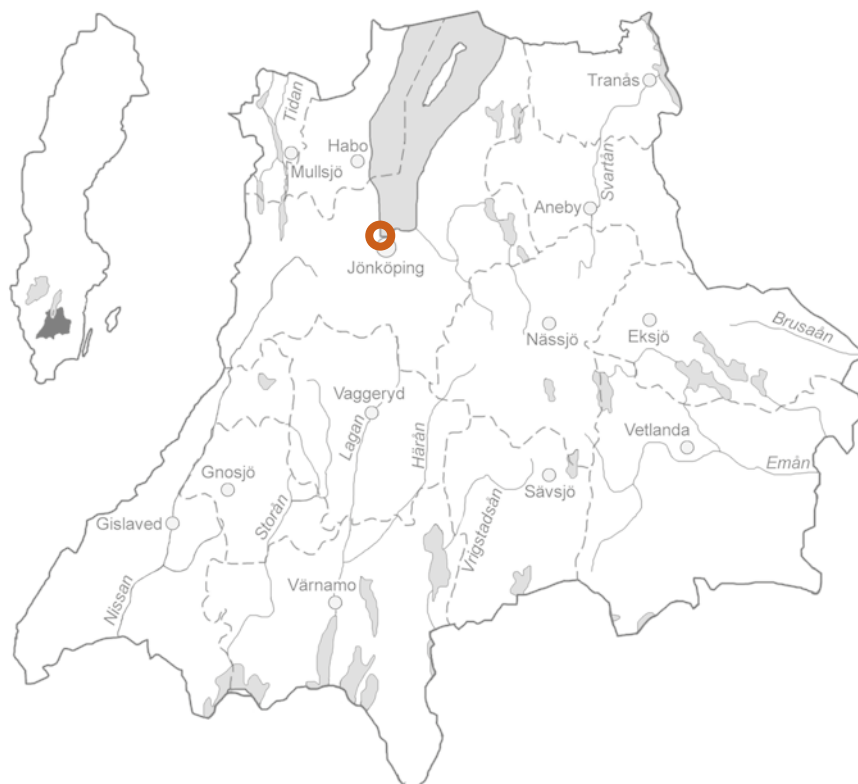
Tranan 9, 11 och 12

Kulturhistoriskt underlag inför ändring av detaljplan för del av kvarteret Tranan på Bymarken, Jönköpings stad och kommun, Jönköpings län

Tranan 9, 11 och 12

Kulturhistoriskt underlag inför ändring av detaljplan för del av kvarteret Tranan på Bymarken, Jönköpings stad och kommun, Jönköpings län

Jönköpings läns museums dnr: 2023-003

Rapport och foto: Veronica Olofsson

Grafisk mall: Anna Stålhammar

Distribution: Digital pdf

Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping

Tel: 036-30 18 00

E-post: info@jkpglm.se

www.jkpglm.se

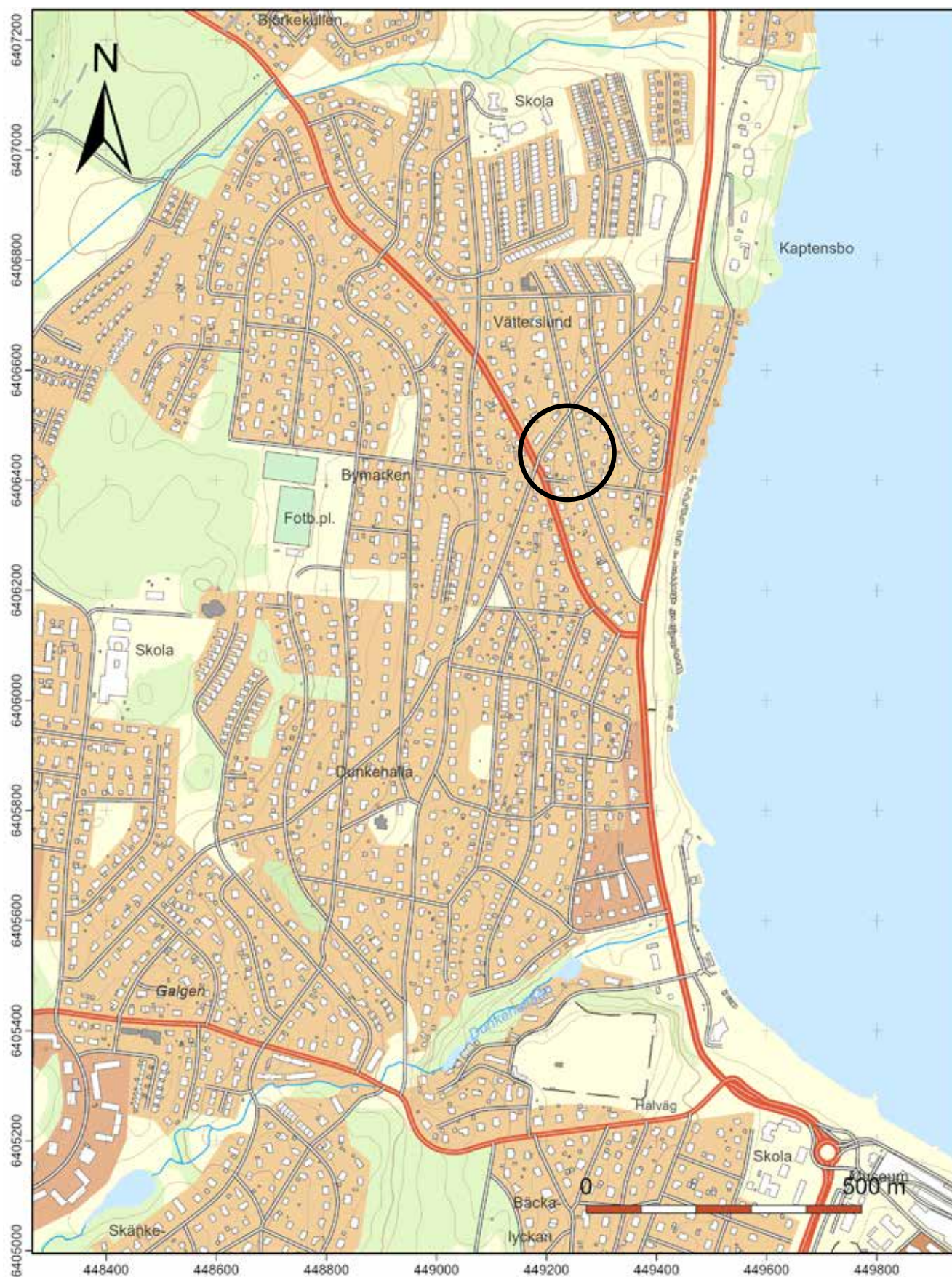
Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor är återgivna enligt tillstånd:

© Lantmäteriet. Ärende nr MS2007/04833.

© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2023

Innehåll

Inledning.....	5
Uppdragets bakgrund	5
Om kulturhistorisk karaktärisering och värdering.....	5
Aktuell skyddsstatus	6
Historik.....	6
Översiktlig historik av närområdets fysiska utveckling.....	6
Stadens jordbruksmarker.....	6
Bymarken bebyggs	7
Planläggning	8
Kvarteret Tranan.....	9
Beskrivning av kvarteret Tranan och dess närområde.....	11
Bymarken.....	11
Kvarteret Tranan	12
De fastigheter som omfattas av planändring.....	13
Tranan 9	13
Tranan 10	14
Tranan 11.....	14
Tranan 12.....	16
Tranan 13	17
Kulturhistorisk värdering av karaktärisering	17
Följande karaktärsdrag har bedömts vara värdebärande.....	19
Antikvariska rekommendationer	20
Bebyggelsemiljöns tålighet respektive känslighet	21
Möjliga tillägg eller förändringar	21
Tranan 11	22
Tranan 12.....	23
Åtgärder som kan förstärka de kulturhistoriska värdena	23
Förslag till skydds- och varsamhetsbestämmelser	24
Administrativa uppgifter.....	24
Referenser.....	25

Karta över Bymarksområdet där kvarteret Tranan är inringat. Utdrag ur digitala fastighetskartan.

Inledning

Uppdragets bakgrund

Kommunen ämnar sälja fastigheten Tranan 9 till fastighetsägarna till Tranan 11 och 12 och göra dessa fastigheter större. För att kunna göra dessa förändringar i fastighetsindelningen krävs först en ändring av detaljplanen. De fastigheter som omfattas av ändrad detaljplan är Tranan 9, Tranan 11, Tranan 12 och två mindre markremsor med fastighetsbeteckningarna Tranan 10 och Tranan 13. I samband med detta planarbete önskar kommunen även se över de kulturhistoriska värden som finns inom de aktuella fastigheterna och införa skydds- och varsamhetsbestämmelser i detaljplanen i erforderlig omfattning.

Föreliggande utredning är tänkt att fungera som ett underlag inför det fortsatta planarbetet. Syftet med utredningen är dels att tydliggöra vilka generella kulturhistoriska värden som kvarteret och dess närområde har, dels att fastställa vilka kulturhistoriska värden som de aktuella fastigheterna och dess bebyggelse besitter samt att definiera värdebärande karaktärsdrag. I utredningen förs även resonemang om miljöns och byggnadernas tålighet respektive känslighet för förändring samt om eventuella tillbyggnadsmöjligheter. Avslutningsvis ges förslag på skydds- och varsamhetsbestämmelser som kan föras in i detaljplan.

Den kulturhistoriska utredningen har sammanställts av byggnadsantikvarie Veronica Olofsson vid Jönköpings läns museum på uppdrag av Tekniska kontorets avdelning för mark och exploatering vid Jönköpings kommun. Arbetet har omfattat en översiktlig genomgång av historiskt material i form av ritningar, äldre foton, kartor och litteratur samt besiktning på plats den 15 februari 2023.

Om kulturhistorisk karaktärisering och värdering

En byggnads och ett bebyggelseområdes karaktärsdrag är en hänvisning till plan- och bygglagens (PBL) 2 kap 6 § som anger att hänsyn ska tas till karaktärsdrag för att värna bebyggelsens kulturhistoriska värden. En kulturhistorisk karaktärisering syftar till att ange vilka de kulturhistoriska karaktärsdragen är, så att dessa kan värnas särskilt vid ändring i enlighet med PBL 8 kap. 17 §. Som utgångspunkt för karaktäriseringen har Boverkets "Checklista karaktärsdrag" använts.

En byggnads eller ett bebyggelseområdes kulturhistoriska värde hänvisar till flera delar i PBL, bl.a. 2 kap 6 §, 8 kap. 9 § och 13 §§. Värdering i föreliggande underlag utgår från en värderingsmodell som beskrivs i boken "Kulturhistorisk värdering av bebyggelse" av Axel Unnerbäck. Enligt denna modell bygger det kulturhistoriska värdet på dokumentvärden, upplevelsevärden och förstärkande värden.

Utredningsområdet omfattar några fastigheter i kvarteret Tranans sydöstra del, på kartan markerade med en den streckad röd linje.

Aktuell skyddsstatus

Gällande detaljplan för kvarteret Tranan är en stadsplan från 1948. Kvarteret är i denna planlagd som BÖ – mark för bostadsändamål med öppet byggnadssätt. Byggnaderna inom kvarteret saknar skydd i denna plan.

Byggnaderna inom fastigheterna Tranan 8, Tranan 11 och Tranan 12 är utpekade som kulturhistoriskt värdefulla byggnader i den kulturhistoriska utredning över området som Jönköpings läns museum upprättade 1987 på uppdrag av Jönköpings kommun. I denna utredning rekommenderas att dessa byggnader ska bevakas vid bygglovsprövning och planläggning.

Historik

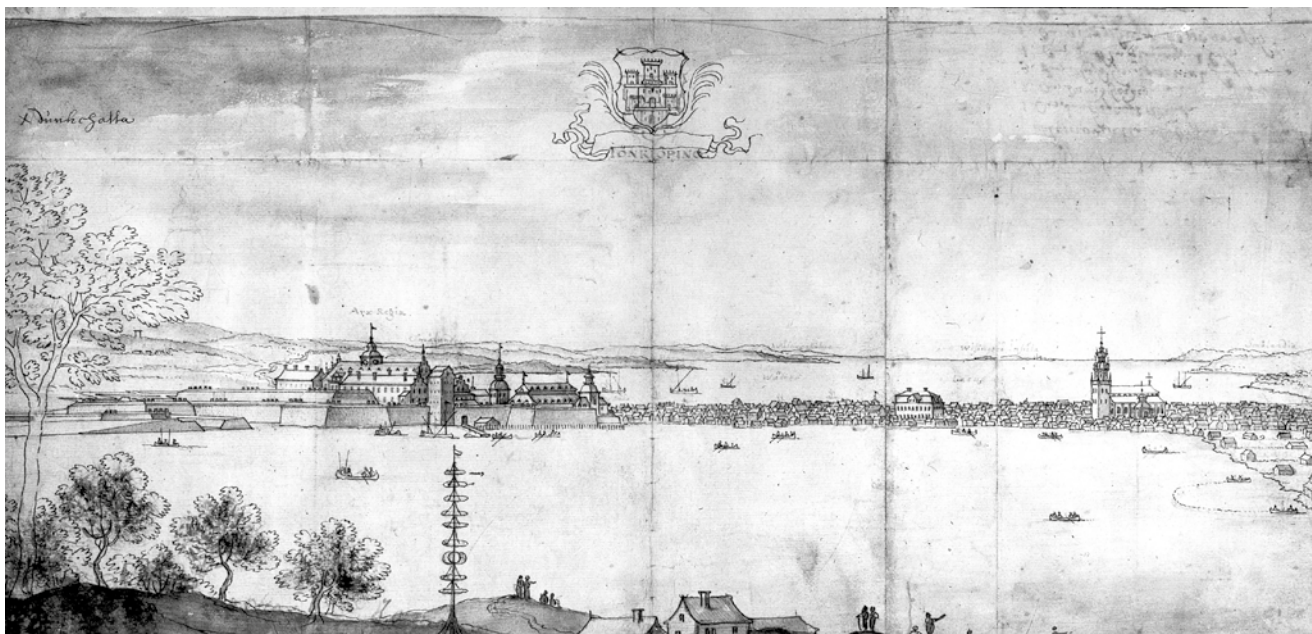
Översiktlig historik av närområdets fysiska utveckling

Nedan följer en översiktlig historik över Bymarkens utveckling och hur kvarteret Tranan har utvecklats och förändrats över tid.

Stadens jordbruksmarker

Jordbruket var i äldre tid och ännu långt in på 1800-talet en betydande näringsgren för Jönköpings borgare, vid sidan av handel och hantverk. Stadens jordar låg fram till tidigt 1600-tal huvudsakligen väster om staden. Inom området låg det under medeltiden flera gårdar och byar, vilka successivt kom att köpas upp av staden och avhysas allt eftersom efterfrågan på jordbruksmark ökade. De enskilda borgarna arrenderade åkermark av staden, medan betesmarken tillhörde allmänningen. Staden använde även en del av sina jordar som lönejord, där kyrkoherden, komministern och skolans rektor fick bruka mark. Dessa marker låg till största delen på platån ovan de branta sluttningarna och norr om Dunkehallaån.

Utsnitt av Erik Dahlberghs avbildning av staden Jönköping i planschverket Suecia antiqua från 1600-talet. Staden har flyttats till området öster om slottet. Bakom och till vänster om slottet ses stadens betesmarker.

Det område som idag utgör Bymarken låg som betesmark för stadens borgare. Enligt uppgift är det äldsta skriftliga belägget för namnet Bymarken från 1600-talet. Sedan staden flyttats österut efter 1612 års brand, utökades stadens ägor även åt öster. Markerna väster om staden förblev dock i sitt tidigare omfång. Den äldsta kartan över området är upprättad 1674. På kartan är vägen mot Björneberg utritad och förefaller följa samma sträckning som idag. Utöver Björnebergsvägen fanns Dunkehällavägen mot Göteborg och vägen norrut till Kortebo och Granbäck.

Jordbruket och boskapsskötseln var ännu vid sekelskiftet 1700 en viktig del för borgarnas försörjning, men vid slutet av 1700-talet minskade dess betydelse. De samfälliga jordarna delades upp mellan de enskilda tomtägarna och hyresborgarna i staden. Delningen slutfördes 1818. Delar av området undgick delning eftersom den ansågs värdelös, såsom strandremsan mellan Kortebovägen och Vättern. Stadens sex kvarter fick var sitt sydvästligt skifte. Genom varje skifte anlades en väg och utmed denna lades lotter ut åt norr och söder för stadens borgare.

Bymarken bebyggs

De uppdelade lotterna i Bymarken fick dock inte säljas efter 1818 års jorddelning, då de var förenade med modertomten i staden. Några av borgarna lät uppföra mindre bostadshus på sina lotter i Bymarken, vilka de sedan arrenderade ut eller själva använde som sommarnöjen. Först år 1864 beslutade staten att tillåta fri avsöndring. Redan innan dess hade det bildats två större gårdsenheter på Bymarken genom arrende av flera tomter, Kaptensbo och Eriksberg. Efter 1864 kom det dock att avyttras fler tomter i området, vilka kom att bebyggas med s.k. lägenhetsbebyggelse. Lägenhetsbebyggelsen och torpen var till skillnad från äldre jordegendomar inte mantalssatta och därmed inte direkt skattlagda. Den tidigaste bebyggelsen uppstod framförallt utmed de äldre färdvägarna som fanns i området, såsom Björnebergsvägen, Dunkehällavägen mot

Jonatan Montelins karta från 1818 med de nya skiftena inlagda. Skiftesgränserna och vägarna som går genom vart skifte finns till viss del kvar som strukturerande element på Bymarken än idag.

Foto från Jönköpings hamn där Bymarken ses i bakgrunden, omkring sekelskiftet 1900. Foto: Jönköpings läns museum, JM.1984-3-9978.

Göteborg och Kortebovägen, men även utmed de skiftesvägar och skiftesgränser som lagts ut efter 1818 års delning.

Under sent 1800-tal ökade arbetarbefolkningen i Jönköping till följd av den framväxande industrialiseringen i staden. Bostadsbristen var stor. Tomtmarken inne i staden var dyr, vilket innebar att många nya bostäder nu istället kom att uppföras utanför stadsgränsen. På Bymarken fanns billig privat mark. Det höga läget med torra marker gav också bra tomtmark till skillnad från de låglänta och bitvis vattensjuka markerna inne i staden.

Från 1890-talet ökade bebyggelsen i Bymarksområdet. Två områden med mer sammanhängande bebyggelse som växte fram var Berghem och Kristineberg. Bebyggelsen i dessa områden bestod av mindre stugor och trähus, ofta med uthyrningslägenheter uppförda för den växande arbetarbefolkningen.

Planläggning

Den tidiga bebyggelsen i Bymarksområdet var helt oreglerad. Husens placering bestämdes av de befintliga förhållandena i området, såsom terrängen och vägarna, de äldre skiftesgränserna och de privatägda lotternas form och placering. P O Hallman stadsplan från 1908–1909 var det första övergripande försöket att reglera den framväxande förstadsbebyggelsen. Den nya stadsplanen vann laga kraft 1913.

Hallman ritade en mängd stadsplaner i landet vid denna tid. Något som särskilt utmärkte hans stadsplaner var att de tog hänsyn till terrängens förutsättningar och befintlig bebyggelse på ett helt annat sätt än vad de äldre rutnätsplanerna gjort. Gatorna i Jönköpingsplanen fick mjukt svängda sträckningar, tydligt anpassade till terrängens förutsättningar. För Bymarkens del innebar stadsplanen att Kortebovägen, Björnebergsvägen och Stigbergsliden samt även gatunätet inom Berghemsområdet infogades i ett nytt planmönster. De nyutlagda gatorna tog åtminstone delvis hänsyn till den befintliga bebyggelsen. De tätt och oregelbundet placerade gatorna gav små, spetsigt formade kvarter. Inom området planerades flera torg, parker och andra öppna platser.

Hallmans plan kom endast att gälla fram till 1924 då en ny stadsplan upprättad av Albert Lilienberg vann laga kraft. Hänsynen till det befintliga gatusystemet och terrängen kom att förbli viktiga principer även i denna stadsplan. Däremot reducerades antalet gator och kvarteren gavs en mer rätvinklig form för att få mer lättbyggda tomter. Till skillnad från Hallmans plan tog Lilienbergs plan även hänsyn till de två befintliga gatorna Krönleinstigen och Onkel Adams väg, vilka uppstått längs en tidigare skiftesgräns respektive skiftesväg.

Utbyggnadstakten efter 1924 års stadsplan gick relativt långsamt. Ännu fram på 1930-talet utgjorde Kristineberg och Berghem två små och avsidens belägna bostadsområden omgivna av handels-

Utbyggnadstakten i Bymarken gick relativt långsamt, men vid 1950-talet var gatu- och kvarterssystemet klart och de flesta utlagda tomter bebyggda.

trädgårdar och jordbruksmark. Under 1930-40-talen ökade dock bebyggelsen. Nu lät medelklassen och bättre situerade arbetare uppföra egna hem i området. Först på 1940-talet var kvarterssystemet norr och söder om Berghem klart, men inte fullbyggt.

Kvarteret Tranan

Det område som idag utgör kvarteret Tranan utgjorde således fram till tidigt 1800-tal en allmänning där stadens borgare lät sin boskap beta. Björnebergsvägen som passerar sydväst om kvarteret är en gammal vägsträckning. När betesmarken delades år 1818 tillfördes det område där dagens kvarter Tranan ligger till det Östra kvarteret i staden. Dagens Krönleinstigen utgjorde sydlig gräns mot Kyrkokvarterets betesmark. Hela det nuvarande kvarteret Tranan utgjorde en del av beteslotten nr 25 som låg i Östra kvarterets södra betesskifte. Beteslotten avgränsades mot söder av dagens Krönleinstigen och mot väster av Björnebergsvägen. Dagens Mäster Gudmunds väg följer lottens östra gräns. Beteslotten sträcktes sig vidare norrut in i dagens kvarter Tokio.

Kartmaterial över området från 1800-talets senare del är sparsamt och det är svårt att veta när de första byggnaderna inom området uppfördes. På 1884 års karta över Jönköpings stads bymark och dess västra ägor redovisas inga byggnader på platsen. Det är dock troligt att de första husen uppfördes omkring denna tid. De första byggnaderna som uppfördes inom dagens kvarter torde varit de två ännu kvarvarande bostadshusen på fastigheterna Tranan

Utsnitt ur 1818 års karta där dagens kvarter Tranan är inlagt med vit linje. Dagens kvarter utgör den södra delen av lotten nr 25 i det Östra kvarterets södra skifte. Kvarterets form har delvis anpassat efter de äldre skiftesgränserna.

11 och Tranan 12. De uppfördes i närheten av Björnbergsvägen, men orienterades mot den tidigare skiftesgränsen mellan Östra kvarterets och Kyrkokvarterets betesskiften. Dessa redovisas för första gången på 1908 års karta. Man kan där se att tomtmarken till dagens Tranan 11 då sträckte sig längre österut och vidare in i dagens kvarter Trappan.

Utsnitt ur plankartan till P O Hallmans stadsplan som upprättades 1908-1909. De befintliga tomtgränserna och byggnaderna är inritade med svaga svarta streck. Dagens gator och byggnader är inlagda med vita markeringar. Stadsplanen tog liten hänsyn till den befintliga bebyggelsen i området. Hallmans förslag kom dock inte att få något genomslag i området. Varken kvarteret eller de angränsande gatorna lades ut såsom förslaget.

På plankartan till P O Hallmans stadsplan från 1908–1909 ses att det vid denna tid uppförts ytterligare byggnader i området. Dessa är skissartat inritade på plankartan. Utöver de två tidigare nämnda bostadshusen, fanns då även de två ännu kvarvarande bostadshusen på fastigheten Tranan 8, ett numera rivet bostadshus på dagens Tranan 7 och flera numera rivna mindre byggnader på dagens Tranan 2. Dagens fastighet Tranan 9 tycks ha hört till det norra bostadshuset på dagens Tranan 8. Den norra delen av dagens kvarter hörde till lägenheten Hallebo, vars tomt sträckte sig över dagens Narvavägen och in i dagens kvarter Tokio. Dess bostadshus och tillhörande ekonomibyggnader låg dock utanför dagens kvarter Tranan.

Förutom befintlig bebyggelse, syns även äldre skiftesgränser på plankartan. Skiftesgränsen som gick i dagens Krönleinstigen är skissartat inritad på plankartan, men stadsplaneförslaget tog ingen hänsyn vare sig till denna gräns eller till de byggnader som fanns utmed denna i indelningen av kvarters- och gatumark. Det på platsen föreslagna kvarteret har en helt annan form än dagens kvarter. Det är i princip inget av Hallmans plan som kom att realiseras inom kvarteret.

Kvarteret Tranan i den form det har idag utlades med 1924 års stadsplan. Med denna stadsplan utlades Narvavägen, Krönleinstigen och Mäster Gudmunds väg (då Falköpingsvägen) i de sträckningar som de har idag.

Gällande detaljplan är en stadsplan från 1948, vilken omfattar kvarteret Tranan och några kringliggande kvarter. Den enda ändring gentemot tidigare stadsplan var att vindsrum nu fick inredas utöver två våningar. Övriga planregleringar, såsom prickmark, etc. kommer således från 1924 års stadsplan.

Kvarterets norra del, dagens Tranan 5 och Tranan 6, som hört till lägenheten Hallebo stod länge utan bebyggelse. År 1935 beviljades ett bygglov för ett flerbostadshus, men denna byggnad kom aldrig att uppföras. Omkring denna tid tycks dock det nuvarande bostadshuset på Tranan 6 ha uppförts. Det hade verkstadslokaler i suterrängvåningen, men förefaller även redan från början haft en bostad på övre plan. Den nuvarande Tranan 5 avstyckades och bebyggdes 1957 med ett enbostadshus efter ritningar av arkitekt Bertil Reinthag.

Nuvarande Tranan 2 har haft ungefär samma utbredning sedan tidigt 1900-tal. Tomten hade då en infart från Björnebergsvägen och omnämns som Liden 2. Tomten ses på 1908 års karta vara bebyggd med fyra byggnader, vilka på 1935 års karta är indelade i tre stadsägor. År 1962 beviljades bygglov för det nuvarande bostadshuset, ett suterränghus från Eksjöhus. De äldre byggnaderna tycks ha rivits i samband med byggnationen.

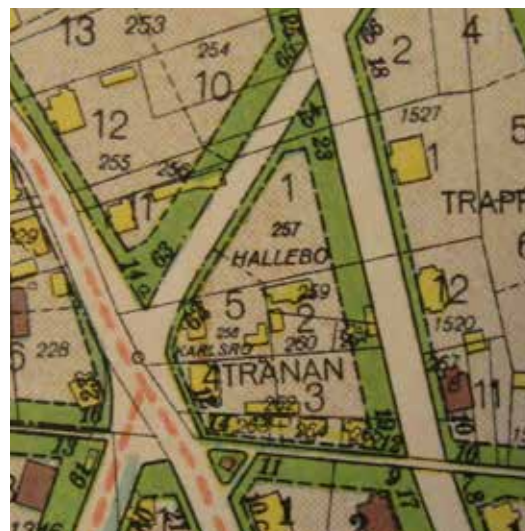
Vid mitten av 1970-talet revs det dåvarande bostadshuset på Tranan 7, även benämnt Karlsro. Detta hus hade alltsedan 1924 års stadsplan legat mycket nära Narvavägens gatumark. På tomten, något mer indraget från gatan, uppfördes istället ett envånings bostadshus med suterrängvåning.

Beskrivning av kvarteret Tranan och dess närområde

Nedan följer en översiktlig beskrivning av Bymarksområdets plan- och bebyggelsestruktur samt en beskrivning av kvarteret Tranan och dess bebyggelse. Avslutningsvis sker en något fördjupad beskrivning av de fastigheter som omfattas av aktuell planläggning.

Bymarken

Området Bymarken sträcker sig från Dunkehallaravinen i söder till gränsen för Kortebo gård i norr. Stadsdelen utgör idag ett tämligen exklusivt villaområde med övervägande friliggande villor på de branta sluttningarna utmed Vätterns västra sida. Områdets gatustruktur är tydligt anpassad efter platsens förutsättningar. Många av gatorna är lätt svängda och följer den kuperade terrängen. De rätvinkliga gatukorsningarna är få. Den gamla vägsträckningen Björnebergsvägen viker av från Kortebovägen vid Vätterns strand och sneddar i nordvästlig riktning genom området. Den förhållandevis breda gatan utgör ett huvudstråk inom området. Den i 1924 års stadsplan utlagda Narvavägen sneddar genom områdets sydvästlig – nordöstlig riktning. Karaktäristiskt är också de smala,

På en karta från 1935 ses hur kvarteret indelats genom fem olika kvartersnummer. De äldre stadsägebeteckningarna är också angivna.

Den relativt breda Björnebergsvägen sneddar genom området. Sträckningen är gammal och har införlivats i områdets reglerade gatustruktur.

Krönleinstigen utgör ett av de för Bymarken så karaktäristiska gatustråken som går i väst-östlig riktning uppför branterna i området. Dessa stråk följer skiftesgränser och -vägar utlagda under tidigt 1800-tal.

Områdets bebyggelse är varierad och uppförd vid olika tider. Här ses norra delen av Mäster Gudmunds väg med flerbostadshus från 1940-talet.

raka gatu- och gångstråk som går i väst-östlig riktning från Vätterns strand rakt uppför branterna, såsom Onkel Adamsstigen, Krönleinstigen och Stigbergsliden. Dessa stråk är kvarlevor från den tid då marken var indelad som betesmark och följer tidigare skiftesgränser och skiftesvägar till de olika lotterna.

Gatunätet delar in området i oregelbundna kvarter med olika storlek och form, vilket återspeglas även på tomterna. Tomterna är förhållandevis små och husen omges av trädgårdar med gräsytor, träd och buskar, omgärdade av stödmurar, låga staket av trä eller smide eller häckar.

Husen är genomgående orienterade mot gatan och är placerade förhållandevis nära gatan. En struktur som genomsyrar området är att de längsgående gator i nord-sydlig riktning som går parallellt med sluttningen har olika mycket prickmark mot öster respektive väster. Väster om gatorna är den mark som inte får bebyggas tio meter, medan den öster om gatan endast är tre meter. Prickmarken bland övriga gator varierar mellan 3–7 m.

Området är framförallt bebyggt med en- och tvåbostadshus, men det förekommer även en stor andel mindre flerbostadshus och i områdets norra del även radhus. Husen är av olika ålder och dess utformning präglas av olika tiders arkitekturideal. Bebyggelsen är uppförd från omkring 1870-talet fram till idag, men med tyngdpunkt på 1920–1960-tal. Det dominerande fasadmaterialet är trä, men även tegel och puts är vanligt förekommande. Taken är övervägande täckta av tegel och betongpannor samt plåt. Till följd av de sluttande tomterna har flera husen utförts med suterängvåning eller källarvåning. Höjdläget och utblickarna ut över staden och Vättern har medfört att flera av husen försetts med stora fönsterpartier mot öster.

Kvarteret Tranan

Kvarteret Tranan avgränsas av Björnebergsvägen, Narvavägen, Mäster Gudmunds väg (tidigare Falköpingsvägen) och Krönleinstigen. Kvarteret ligger i en östsluttning som vetter ner mot Vättern.

Korsningen Narvavägen - Mäster Gudmunds väg. Kvarteret Tranans norra del ses mitt i bilden.

Kvarteret är närmast triangelformat och indelat i tio fastigheter av varierande form och storlek. Sju av fastigheterna är bebyggda med en- eller tvåbostadshus i en eller två våningar och av varierande ålder från 1880-tal till 1970-tal. På Tranan 8 finns två bostadshus. De äldsta bostadshusen återfinns på fastigheterna Tranan 8, Tranan 11 och Tranan 12 som ligger i kvarterets södra del utmed Krönleinstigen och Björnebergsvägen. Nämda hus är uppförda under sent 1800-tal och vid sekelskiftet 1900.

Husen är orienterade med långfasad mot gatan och är placerade förhållandevis nära gatan. Det dominerande fasadmaterialet är trä och tegel. Taken är täckta av tegel, betongpannor, plåt eller papp. De inre delarna av tomterna utgörs av trädgårdar med gräsytor, träd och buskar. Tomterna skiljs åt av häckar.

De obebyggda fastigheterna Tranan 10 och Tranan 13 utgör smala stråk i kvarterets södra del och det är oklart hur dessa har uppkommit. Fastigheten Tranan 9 är också obebyggd om man bortser från ett mindre uthus, men upplevs som trädgård till Tranan 11 och 12.

De fastigheter som omfattas av planändring

Tranan 9

Fastigheten utgör en rektangulär tomt i kvarterets sydöstra del. Denna markyta var under tidigt 1900-tal sammanslagen med den norra delen av dagens fastighet Tranan 8. Någon gång före 1935 avstyckades tomten och fick då dess nuvarande utbredning. Utöver en långsträckt uthuslänga utmed södra fastighetsgränsen tycks den nybildade fastigheten i övrigt varit obebyggd. Denna uthuslänga revs omkring sent 1940-tal. Tomten har därefter förblivit obebyggd.

Fastigheten utgörs idag av en gräsyta, vilken mot Mäster Gudmunds väg i öster omgärdas av en drygt en meter hög stödmur försedd med ett lågt grönmålat spjälstaket och ett buskage. Här finns en betongtrappa med trägrind. Mot norr och väster omgärdas tomten av häckar. På tomtens norra del finns ett mindre uthus. Det finns en del äldre träd och buskar på tomten. Fastigheten är utar-

De två bostadshusen på Tranan 8 är uppförda kring sekelskiftet 1900.

Husen i kvarterets norra del är uppförda under 1930–1970-talen.

Ovan: Tomten Tranan 9 nås via en betongtrappa från Mäster Gudmunds väg.
Till höger: Tranan 9 sedd från Mäster Gudmunds väg.
Till höger på bilden skymtar den mindre förrådsbyggnad som finns på tomten.

renderad för trädgårdsodling till Tranan 11 och upplevs utgöra en del av trädgårdarna till fastigheterna Tranan 11 och Tranan 12.

Tranan 10

Fastigheten utgör en smal kil i korsningen Krönleinstigen - Mäster Gudmunds väg. Fastigheten saknar registrerad ägare och det är oklart hur den har uppkommit, möjligen till följd av fastighetsregleringar. Fastigheten är inte synlig rent fysiskt, utan tycks av hävd utgjort en del av Tranan 11.

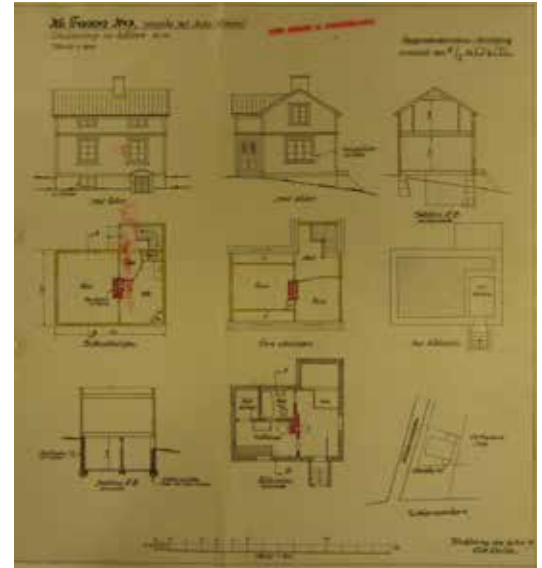
Bostadshuset på Tranan 11 i februari 2023. Till vänster skymtar den tillbyggnad inrymmande trapphus som uppfördes på 1930-talet och som förstörades på 1990-talet.

Tranan 11

Fastigheten, som tidigare hade beteckningen stadsäga 265, ligger i korsningen Krönleinstigen – Mäster Gudmunds väg. Den ca 190 kvm stora tomten har en rektangulär form och omgärdas mot Mäster Gudmunds väg av en drygt en meter hög stödmur av betong försedd med Gunnebostängsel och häck, mot Krönleinsti-

gen av ett gunnebostängsel och mot grannfastigheten i väster av en häck. Innan 1924 års stadsplan realiserades sträckte sig tomtmarken längre österut in i dagens kvarter Trappan. Där tycks då två uthusbyggnader legat.

Tomten är bebyggd med ett mindre enbostadshus i 1 ½ våning med full källarvåning som är placerat på dess västra del. Husets byggnadsår uppskattas till omkring 1880-tal. Huset hade ursprungligen en rektangulär form och bestod då av en hall, ett rum och ett kök på bottenvåningen och två rum på övervåningen. År 1930 försågs huset med en tillbyggnad för trapphus mot väster. År 1937 gjordes en utvidgning av källaren, vilken fram till dess endast utgjort ett mindre utrymme under husets nordöstra del. Nu grävdes källare ut under hela huset och inreddes för tvättstuga, matkällare, badrum, pannrum och vedförråd. Huset försågs med ett källarfönster mot öster. Källaren nåddes likt tidigare via en utvändig källar-nedgång vid husets östra sida. På 1950-talet utfördes en invändig ombyggnad. Nu installerades ett badrum i husets bottenvåning och det var sannolikt vid denna tid som den nuvarande takkupan mot öster tillkom. År 1995 beviljades bygglov för en utvidgning av den befintliga tillbyggnaden vid husets västra sida.

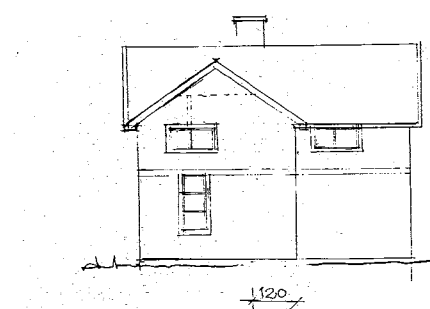
Bygglovsritning från 1937 då källaren utvidgades.

Ovan: Huset har flera äldre byggnadsdetaljer bevarade, såsom de dekorsågade taktassarna, fasadpanelen och de spröjsade fönstren.

Vänster: Huset byggdes om på 1950-talet. Takkupan på det östra takfallet är sannolikt från denna tid.

Bostadshuset har en stomme av trä, troligen liggtimmer. Fasaderna är klädda med en stående locklistpanel med profilerade lister, oljefärgsmålade i en gul kulör. Fönster, foder och andra snickerier är målade i vitt. Huset vilar på en putsad betongsockel. Yttertak har formen av ett sadeltak och är täckt av tvåkupigt lertegel. Taktassarna har en dekorativt utsågad form. Vidnock finns en sentida skorsten av rött tegel och på det östra takfallet en låg, men bred takkupa med tre fönsterrutor. Fönstren utgörs av kopplade, spröjsade två- och trelufts-fönster av trä med sidohängda bågar och tre rutor i varje både. Övervåningens fönster har en liggande form. Huvudentrén är förlagd till den tillbyggnad som finns på husets västra sida. Entrédörren är av modern typ. Utmed den östra sidan

Tillbyggnaden utmed den västra fasaden breddades på 1990-talet.

finns en utvändig källarnedgång försedd med två bräddörrar.

Huset omges av en trädgård mot öster och mot norr, på den del som utgör Tranan 9. Trädgården utgörs av en gräsyta med flera äldre fruktträd, buskar och planteringar.

Bostadshuset på Tranan 12 präglas exteriört av en ombyggnad utförd omkring 1960.

Fasaderna har vid något tillfälle försetts med en underliggande masonit med påspikade lister. Samtliga fönster är utbytta och vindskivorna är plåtinklädda. De dekorativa taktassarna och den profilerade midjebandslisten på fasaden utgör dock äldre, bevarandevärda byggnadsdetaljer.

Tranan 12

Den knappt 200 kvm stora fastigheten ligger utmed Krönleinstigen. En äldre benämning för fastigheten är Karlsborg 3 med beteckningen stadsäga 264. Tomten har en långsmal, rektangulär form och omgärdas mot Krönleinstigen i söder av ett Gunnebstängsel försett med en grön smidesgrind och mot grannfastigheterna mot väster respektive öster av häckar.

Tomtens östra del är bebyggd med ett mindre bostadshus i 1 ½ våning med full källarvåning. Husets byggnadsår uppskattat till omkring 1880-tal. Huset hade ursprungligen en rektangulär form, men har vid något tillfälle försetts med en envånings tillbyggnad vid gatufasaden mot söder. Ritningarna i bygglovsarkivet är få, men anger att det 1960 genomfördes en ombyggnad av huset. I källaren installerades ett pannrum och huset fick en ny murstock. På övre våningen anordnades ett badrum. Möjligen var det i samband med denna ombyggnad som huset fick de nuvarande fönstren, tillbyggnaden mot gatan och den överliggande balkongen. Någon gång har även fasadpanelen ersatts och försetts med en underliggande masonit. Huset hade sannolikt ett mindre källarutrymme då det byggdes, men har någon gång före 1960 försetts med full källarvåning.

Bostadshuset har en stomme av trä, troligen liggtimmer. Fasaderna är klädda med en stående locklistpanel bestående av masonit försedd med profilerade lister, oljefärgsmålad i en gul kulör. Mellan våningsplanen finns en profilerad midjebandslist, vilken sannolikt är ursprunglig. Fönster, foder och andra snickerier är

målade i vitt. Huset vilar på en putsad betongsockel. Yttertaget har formen av ett sadeltak och är täckt av tvåkupigt lertegel med plåtinklädda vindskivor. Taktassarna har en dekorativt utsågad form och takavvattningen är försedd med skarvinklade stuprör av äldre karaktär. Vidnock finns en sentida, plåtinklädd skorsten. På det södra takfallet finns en frontespis försedd med en balkongdörr. Fönstren utgörs av pivåhängda enlufts-fönster och tvålufts-fönster med kopplade, sidohängda bågar utan spröjs. Huvudentrén är förlagd till den tillbyggnad som finns på husets södra sida. Entrédörren är av modern typ. Tillbyggnaden är försedd med en balkong med svartmålat smidesräcke. Utmed den östra gaveln finns en källar-nedgång med utvändig betongtrappa. Vid den västra gaveln finns en sentida uteplats försedd med ett skärmtak.

Huset omges av en trädgård med gräsyta, enstaka träd och buskar i form av idegran och rhododendron.

Tranan 13

Fastigheten utgör en ca en meter smal remsa söder om Tranan 12, utmed Krönleinstigen. Fastigheten saknar idag ägare och det är oklart hur den har uppkommit, möjligen till följd av fastighetsregleringar. Fastigheten är inte fysiskt synlig, utan markytan tycks av hävd utgjort en del av förgårdsmarken till Tranan 12.

Kulturhistorisk värdering av karaktärisering

Stadsdelen Bymarken har som helhet viktiga samhällshistoriska värden för Jönköpings stad. Bebyggelsen i Bymarken minner om Jönköpings förändring från agrar köpstad till industriort. Området har hört till staden ända sedan medeltiden, men då som betesmark åt stadens borgare under en tid då jordbruket vid sidan av handel och hantverk var en viktig näring för stadsborgarna. Ännu under sent 1800-tal präglades området av karaktären av ett jordbrukslandskap. Det är först under 1900-talet som området genom planläggning och den framväxande stadsmässiga bebyggelsen inkorporerats med staden. Idag utgör Bymarken ett populärt och centrat beläget villaområde.

Området präglas i stort av det enhetliga, tidstypiska stadsplanemönster som P O Hallman lade grund för genom 1913 års stadsplan och som vidareutvecklades genom 1924 års stadsplan. Det organiskt utlagda gatunätet och de oregelbundna kvarteren skiljer sig påtagligt från tidigare stadsplaneideal. Stadsplanerna från 1913 respektive 1924 genomsyras av viljan att göra Bymarken till ett väl fungerande villa- och småhusområde. Bland bostadshusen planerades ursprungligen för flera offentliga serviceinrättningar, som skolor, kyrkor och affärer. Men eftersom utbyggnadstakten gick så långsamt, kom dessa sällan att förverkligas.

Bymarkens agrara period illustreras tydligt i stadsplanemönstrets äldre delar. Detta är särskilt tydligt i området närmast kvarteret

Tillbyggnaden och den ovanpåliggande balkongen tillkom sannolikt omkring 1960.

Tranan. Här möts den äldre topografiskt anpassade Björnebergsvägen med Krönleinstigen som följer den skiftesgräns som bestämdes när den tidigare gemensamt nyttjade betesmarken övergick till enskilt markägande. Krönleinstigen utgjorde skiftesgräns mellan Östa kvarteret och Kyrkokvarterets betesskiftet. Onkel Adams väg och Stigbergsliden är andra exempel på kvarlevande strukturer från den äldre agrara indelningen. Dessa strukturer besitter viktiga kulturhistoriska värden.

Krönleinsstigen sedd från korsningen med Björnebergsvägen. Gatusträckningen och de äldre byggnaderna utmed denna utgör en bebyggelsemiljö med höga kulturhistoriska värden.

Bebyggelsen inom Bymarken representerar olika perioders och sociala grupperingars bostadsideal och ekonomiska möjligheter. De äldsta byggnaderna som byggdes under sent 1800-tal och tidigare 1900-tal är övervägande små och enkla, uppförda som bostäder åt stadens arbetare. Dessa byggnader i en eller 1 ½ våning ligger placerade utmed de äldre vägsträckningarna i området. Denna bebyggelse är till delar ännu bevarad, bland annat i kvarteret Tranans södra del och utmed Björnebergsvägen. Den äldsta bebyggelsen särskiljer sig i viss mån genom dess skala samt även genom dess oreglerade placering och tomtindelning. Denna tidiga förstadsbebyggelse har stadshistoriska värden.

I området kring Björnebergsvägen finns även bebyggelse från ett senare skede i områdets utveckling, från 1930-talet då området planlagts och började bebyggas med egnahem av mer välsituerades arbetare och medelklass. Dessa byggnader är ofta i två våningar inrymmande två bostadslägenheter. Fasaderna har en mer eller mindre arkitektonisk gestaltning med drag av klassicism och funktionalism. Därefter följde folkhemspériodens bostadsbyggande i form av friliggande villor och flerbostadshus. De modernistiskt utformade villorna med puts- eller tegelfasader ligger spridda i området. Utmed Mäster Gudmunds väg ligger de putsade flerbostadshusen på rad utmed gatan. I Bymarkens yttre delar finner vi

efterkrigstidens bostäder med låga rad- och kedjehus som effektivt utnyttjar tomtmarken.

De två bostadshusen på de aktuella fastigheterna Tranan 11 och 12, som båda bedömts vara uppförda omkring 1880-talet, besitter således viktiga samhällshistoriska värden, men även socialhistoriska värden. Husen uppfördes i en tid då arbetarbostäderna inne i staden var små, överbefolkade och med låg standard. På Bymarken fanns billigare och torrare mark att bebygga med bostäder avsedda för arbetarbefolkningen. Många av dessa tidiga och enkla bostadsbyggnader har rivits. De tre ännu bevarade bostadshusen utmed Krönleinstigen har idag få motsvarigheter i området, vilket gör dem till miljöskapande och värdebärande delar för området som helhet, då de berättar om den tidigaste bebyggelseutvecklingen.

De tre bostadshusen utmed Krönleinstigen har även byggnadshistoriska värden. Husen har övervägande kvar sin ursprungskaraktär. Trots mindre tillbyggnader är ursprungsvolymen ännu tydligt utläsbar. Samtliga tre hus har i varierande utsträckning genomgått moderniseringar, men bostadshuset på Tranan 11 har ännu stora originalvärden.

Följande karaktärsdrag har bedömts vara värdebärande

Kvarteret Tranan och dess närområde

- De äldre vägsträckningar som finns i området, såsom Kortebovägen, Björnebergsvägen och Dunkehällavägen.
- Områdets övergripande gatu- och kvartersstruktur som utmärks av ett tidstypiskt stadsplaneideal med organiskt svängda vägsträckningar som följer topografin samt oregelbundna kvarter och tomtindelningar.
- De agrara strukturer i form av skiftesgränser och -vägar samt lotternas form från 1818 års delning, vilka genom exempelvis Krönleinstigen, Onkel Adams väg och Stigbergsliden ännu är tydliga i stadsplanemönstrets äldre delar.
- Den övergripande bebyggelsestrukturen där bostadshusen är orienterade mot gatan och där förgårdsmarkens omfattning skiljer sig åt genom en enhetligt genomgående planstruktur.
- Variationen av bostadsbebyggelse med en-, två- och flerbostadshus från olika tider, med olika, tidstypiska arkitektoniska uttryck och fasadmaterial.

Tranan 9

- Stödmuren med lågt spjälstaket och trappa utmed Mäster Gudmunds gata.

Tranan 11

- Tomten med omgärdning i form av stödmur och gunnebostängsel samt den omgivande trädgården med äldre fruktträd.
- Byggnadens volym.

- Byggnadens fasader med ljus, oljefärgsmålad stående locklistpanel.
- De spröjsade två- och treluftsfönstren av trä med sidohängda bågar.
- Den utvändiga källarnedgången med bräddörrar.
- Yttertakets form, dess täckning av tvåkupigt lertegel och dekorativt utformade taktassar.

Tranan 12

- Tomten med gräsyta, träd och buskar samt med smidesgrind.
- Byggnadens volym.
- Byggnadens fasader med ljus, oljefärgsmålad beklädnad lik en traditionell locklistpanel.
- Balkongens smidesräcke.
- Yttertakets form och dess täckning av tvåkupigt lertegel samt dekorativt utformade taktassar.
- Skarpvinkliga stuprör.

De aktuella fastigheterna tillsammans med Tranan 8 och Krönleinstigens gatuavsnitt har höga kulturhistoriska värden.

Antikvariska rekommendationer

Fastigheterna Tranan 9, Tranan 11 och Tranan 12 samt byggnaderna på de två senare, besitter tydliga kulturhistoriska och miljöskapande värden. De två bostadshusen bedöms ur antikvariska synpunkt sammantaget har så höga värden att de är att betrakta som sådan särskilt kulturhistoriskt värdefull byggnad som anges i

plan- och bygglagens bestämmelser (PBL). Tillsammans med de två bostadshusen på Tranan 8 och Krönleinstigens stråk bedöms miljön utgöra ett särskilt kulturhistoriskt värdefullt bebyggelseområde enligt samma paragraf.

Enligt PBL 8 kap 13 § får en byggnad och ett bebyggelseområde som är särskilt värdefullt från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt inte förvanskas. Ändring av en byggnad ska utföras varsamt så att man tar hänsyn till byggnadens karaktärsdrag och tar tillvara byggnadens tekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden (8 kap. 17 §). Vidare anges enligt PBL att rivningslov endast ska ges om byggnaden inte bör bevaras på grund av byggnadens eller bebyggelsen historiska, kulturhistoriska, miljömässiga eller konstnärliga värden (PBL 9 kap 34 §).

Bebyggelsemiljöns tålighet respektive känslighet

Den övergripande planstrukturen med det terränganpassande, organiskt formade gatunätet där äldre vägar och agrara strukturer infogats i denna, de oregelbundna kvarteren och tomter med varierande former och storlekar utgör viktiga karaktärsdrag på Bymarken. Det är viktigt att denna så karaktäristiska gatu- och kvartersstruktur värnas. Husens orientering mot gatan och den i plan tydligt reglerade förgårdsmarken utgör andra värdefulla karaktärsdrag att beakta. Bymarken är således som helhet känslig för strukturella förändringar.

De äldsta byggnaderna som finns i Bymarksområdet hör dock till den tid då området ännu var oreglerat. Dessa byggnader präglas således av en annan strukturell princip där byggnadernas placering istället inordnats efter äldre väg- och ägostrukturer i området. De aktuella fastigheterna Tranan 12 och Tranan 11 med små tomter och småskalig bostadsbebyggelse utgör goda exempel på denna oreglerade förstadsbebyggelse som fanns innan den nu rådande planstrukturen lades ut. Krönleinstigen som helhet och det berörda gatuavsnittet med husen i kvarteret Tranan har viktiga kulturhistoriska och miljömässiga värden att beakta och ta hänsyn till. Som en av få ännu bevarade sammanhållna bebyggelsemiljöer med Bymarkens tidigaste bebyggelse och är den således mycket känslig för förändringar.

Möjliga tillägg eller förändringar

Den nu föreslagna fastighetsregleringen där den obebyggda tomtmarken på Tranan 9 läggs samman med Tranan 11 respektive Tranan 12 kommer att påverka områdets tomtstruktur. De två senare fastigheterna har idag anmärkningsvärt små tomter, vilka berättar om arbetarbefolkningens enkla bostadsförhållanden under sent 1800-tal. Föreslagen fastighetsreglering kommer således radera denna småskaliga tomtstruktur som kännetecknar den äldsta torp-

Gatufasaderna är känsliga för förändringar.

bebyggelsen i området. Rent fysiskt är dock denna tomtstruktur otydlig redan idag, då tomtmarken på Tranan 9 sedan lång tid varit utarrenderad som tomtmark och därför upplevs tillhöra tomterna Tranan 11 respektive Tranan 12. Att slå samman fastigheterna kommer således inte ge någon fysisk påverkan och därmed inte inverka på de kulturhistoriska värdena som är kopplade till den fysiska bebyggelsemiljön. Den nya fastighetsgränsens föreslagna sträckning följer den av hävd upplevda tomtgränsen, som idag fysiskt kommer till uttryck genom nivåskillnad, mur och växtlighet.

Båda bostadshusen har som exempel på den tidigaste bebyggelsen i Bymarksområdet, höga kulturhistoriska och miljömässiga värden. Bebyggelsestrukturen med de småskaliga bostadsvolymerna och dess placering utmed och nära den forna skiftesgränsen, idag Krönleinstigen, utgör värdefulla karaktärsdrag att värna. Ingen ytterligare bebyggelse bör därför tillåtas på förgårdsmarken mot gata, vare sig mot Krönleinstigen eller Mäster Gudmunds väg.

Mindre komplementbyggnader i form av redskapsförråd och liknande torde vara möjligt att uppföra på de nya, förstorade tomterna utan att de kulturhistoriska värdena och fastigheternas småskalighet påverkas. Sådana komplementbyggnader bör regleras genom "plus-mark" och placeras utmed fastighetsgränser mot kvarterets inre delar. Tänkbar byggnadsarea kan vara 10–15 kvm.

Man bör vara medveten om att den bygglovsbefriade "friggeboden" kommer vara möjlig att uppföra på de aktuella fastigheterna utöver det som regleras i detaljplan, eftersom en sådan får byggas som komplementbyggnad till särskilt värdefull byggnad och dessutom vara planstridig. Andra bygglovsbefriade åtgärder, s.k. attefallsåtgärder, såsom tillbyggnad på 15 kvm eller takkupa (PBL 9 kap 4b §) respektive attefallshus (PBL 9 kap 4a §) kan däremot inte tillämpas, med anledning av att huvudbyggnaderna är särskilt värdefulla ur kulturhistorisk synpunkt (se PBL 9 kap 4d §).

Det kulturhistoriska värdet hos de två enskilda bostadshusen skiljer sig något åt och därmed även hur tåliga de är för förändringar.

Tranan 11

Bostadshuset på Tranan 11 har övergripande en välbevarad huvudkaraktär med många byggnadsdetaljer av äldre karaktär. De karaktärsdrag som angetts som värdebärande är särskilt viktiga att tillvarata och ta hänsyn till. Denna byggnad är således som helhet känslig för förändringar, varför stor restriktivitet bör råda vid bygglovsprövning. Gatufasaderna som vetter mot Krönleinstigen respektive mot Mäster Gudmunds väg är särskilt känsliga för förändringar.

Tillbyggnadsmöjligheter torde dock vara möjliga utmed den norra fasaden som vetter mot kvarterets inre del. En sådan åtgärd kräver dock stor omsorg om detaljer och en avvägning av dess proportioner i förhållande till ursprungsvolymen. Tillbyggnaden bör

regleras i detaljplan. Det är viktigt att ursprungsvolymen förblir läsbar och att tillbyggnadsvolymen underordnar sig ursprungsvolymen. Eftersom tillbyggnaden utförs vid en gavelfasad, bör tillbyggnaden endast vara i en våning. Tillbyggnaden bör inte gå i liv med långsidan, utan dras in minst 15–20 cm från hörnet så att ursprungsvolymen förblir tydlig. Tillbyggnadens byggnadsarea kan vara 1/3 av ursprungsvolymens byggnadsarea.

Fastigheten saknar idag bilinfart och parkeringsyta. En sådan skulle vara möjlig att anordna från Mäster Gudmunds väg i den förstörade tomtens nordöstra del. Nivåskillnaden mellan gata och tomtmark är något lägre där. Med den placeringen får även infarten ett vist avstånd till den äldre, småskaliga bebyggelsen, vilket är värdefullt ur kulturhistorisk synpunkt.

Tranan 12

Bostadshuset på Tranan 12 har till följd av den genomgripande ombyggnation som utförts omkring 1960-talet, delvis förlorat sitt exteriöra ursprungsutförande. Byggnadens huvudkaraktär är dock ännu utläsbar genom bevarad skala och volym samt i vissa byggnadsdetaljer och material. Denna byggnad framstår ur antikvarisk synpunkt som något mer tålig för förändringar. Gatufasaden är dock känslig och eventuella förändringar av denna fasad bör i så fall vara i form av ett återställande.

Tillbyggnadsmöjligheter torde dock vara möjliga utmed den från gatan dolda norra fasaden som vetter mot kvarterets inre del. En sådan åtgärd kräver dock stor omsorg om detaljer och en avvägning av dess proportioner i förhållande till ursprungsvolymen. Tillbyggnaden bör regleras i detaljplan. Det är viktigt att ursprungsvolymen förblir läsbar och att tillbyggnadsvolymen görs läsbar. Eftersom tillbyggnaden utförs vid en långsida, kan den utföras i 1,5 våning, i likhet med ursprungsvolymen. Tillbyggnaden bör vara något smalare än huvudkroppen och ha taknocken under huvudvolymens. Tillbyggnaden bör inte heller gå i liv med någon av gavelfasaderna, utan dras in minst 15–20 cm från hörnet så att ursprungsvolymen förblir läsbar. En lämplig byggnadsarea för en tillbyggnad kan vara 1/3 av ursprungsvolymens byggnadsarea.

Åtgärder som kan förstärka de kulturhistoriska värdena

De moderniserande åtgärder som utförts på bostadshuset på Tranan 12 har till viss del förtagit de kulturhistoriska och miljömässiga värdena hos byggnaden. Byggnaden skulle dock med förhållandevis enkla medel kunna återställas till ett mer ursprungligt utförande, vilket skulle förstärka de kulturhistoriska värdena. Masonitskivorna som är monterade på fasaderna skulle med fördel kunna tas bort och ersättas med stående panelbräddor i varierande bredd. De nuvarande locklisterna kan dock återanvändas. De nuvarande perspektivfönstren förefaller oproportionerligt stora och bryter mot

husets ursprungliga karaktär. Vid nästa fönsterbyte skulle dessa kunna ersättas med en bättre anpassad fönstertyp.

Förslag till skydds- och varsamhetsbestämmelser

För att bevara byggnadernas karaktär och försäkra att dess kulturhistoriska värden tillvaratas bör byggnaderna förses med rivningsförbud samt skydds- och varsamhetsbestämmelser i detaljplan.

Bostadshuset på Tranan 11

- r1 Byggnaden får inte rivas.
- q1 Gatufasadernas form och indelning ska bevaras.
- k1 Byggnadens volym ska bibehållas från gatuvyn. Eventuell tillbyggnad ska ske mot gården.
- k2 Fasadmaterial ska vara av trä med utseende lika befintlig fasadpanel.
- k3 Fönster ska till form, material, indelning och proportioner bibehållas till sin utformning.
- k4 Utvändig takutformning ska bibehållas. Tak ska vara täckt av tvåkupigt rött lertegel.

Bostadshuset på Tranan 12

- r1 Byggnaden får inte rivas.
- k1 Byggnadens volym ska bibehållas från gatuvyn. Eventuell tillbyggnad ska ske mot gården.
- k5 Utvändig takutformning ska bibehållas. Tak ska vara täckt av tvåkupigt rött lertegel. Skarpvinkliga stuprör ska bibehållas.
- k6 Fasadmaterial ska vara av trä med karaktär av en traditionell locklistpanel.

Administrativa uppgifter

Jönköpings läns museums dnr:..... 2023-003

Beställare:..... Jönköpings kommun, Tekniska kontoret, Mark- och exploatering

Kontaktperson beställare: Josefine Bengtner

Rapportansvarig: Veronica Olofsson

Rapportgranskning: Anders Franzén

Län: Jönköpings län

Kommun: Jönköpings kommun

Fastighetsbeteckning:..... Tranan 9, 10, 11, 12 och 13

Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv.

Referenser

Arkiv

Stadsarkivet, Jönköpings kommun

Äldre bygglovhandlingar rörande kvarteret Tranan.

Brandstodshandlingar från Habo försäkringsbolag rörande fastigheter i kvarteret Tranan.

Bygglövsarkivet, Jönköpings kommun

Handlingar rörande fastigheterna Tranan 11 och Tranan 12.

Jönköpings läns museum (JLM)

Handlingar rörande kvarteret Tranan.

Fotografier över Bymarken.

Kartmaterial

Lantmäteriet. ArkivSök (<https://etjanster.lantmateriet.se>):

Laga delning av stadens västra betesmark. Upprättad av Jonatan Montelin 1818. Akt E61-1:22.

Karta över staden Jönköping med därtill lydande ägor. Upprättad av Gustaf Ljunggren 1854-55.

Karta över rågångarna uti och omkring Jönköpings stads bymark sam dess västra ägor. Upprättad av H W Andersson 1883-84.

Förslag till stadsplan å vissa ägor inom Jönköpings stad. Upprättad av P O Hallman 1908-09.

Ekonomisk karta över Jönköping, 1954. Akt: 7e Jönköping.

Förslag till ändring av stadsplanen för kvarteren Tokio, Tor mfl. å Vätterslunds- och Berghemsområdena i Jönköping. Upprättad 1948.

Tryckta källor och litteratur

Bäckalyckan, Bymarken, Dunkehalla och Skänkeberg i Jönköping. Kulturhistorisk utredning och förslag till bevarandeplan. 1990. Jönköpings läns museum rapport 22. Stadsarkitektkontoret Jönköpings kommun.

Lindqvist, Gunnar. 1982. *Bymarken. Från betesmark till villaområde.* Ur Gudmundsgillet årsbok 1982. Jönköpings hembygdsförening.

Vestbö-Franzén, Ådel. 2011. *Hur byarnas mark blev Bymarken.* Ur: Gudmundsgillet årsbok 2011. Jönköpings hembygdsförening.

Bymarken fungerade som betesmarker för stadens borgare ända fram till mitten av 1800-talet. Under sent 1800-tal började en oreglerad förstadsbebyggelse växa fram utmed vägar och skiftesgränser i området. De enkla, småskaliga byggnaderna uppfördes som bostäder åt stadens arbetare. Utmed Krönleinstigen i kvarteret Tranans södra del återfinns två mindre bostadshus från 1880-talet, vilka utgör några av Bymarkens äldsta kvarvarande byggnader.

Inför en planerad fastighetsreglering och ändring av detaljplan, har kommunen beställt ett antikvariskt underlag som belyser de aktuella fastigheterna ur ett kulturhistoriskt perspektiv.

